

Maniffesto UNSAIN Cymru 2016

Er mwyn y gwasanaethau cyhoeddus rydyn ni eu hangen

Gwasanaethau cyhoeddus yw sylfaen ein cymunedau: eich ysbyty lleol, gwasanaethau eich cyngor lleol, eich ysgol, coleg a'ch heddlu lleol. Mae Etholiadau'r Cynulliad Cenedlaethol ar 5 Mai 2016. **Defnyddiwch eich pleidlais i amddiffyn eich gwasanaethau cyhoeddus chi.**

Mae'r arweiniad hawdd-ei-ddarllen hwn yn dangos yr hyn UNSAIN Cymru'n ymgyrchu drosto yn Etholiadau Cymru. Gallwch chwarae eich rhan chi hefyd; darllenwch e a dwedwch wrth eich ffrindiau a'ch cydweithwyr i'w ddarllen hefyd. Gyda'n gilydd, gallwn herio'r ymgeiswyr ym mhob sedd yn y Cynulliad i fuddsoddi yn y gwasanaethau cyhoeddus cryf sydd eu hangen arnom. Mae buddsoddi yn y gwasanaethau hyn yn mynd i helpu mynd i'r afael â thlodi ac anghydraddoldeb, gan wneud Cymru'n lle tecach i fyw ynddi.

GWASANAETHAU CYHOEDDUS WEDI'U CYLLIDO'N DDA

Gwasanaethau cyhoeddus wedi'u cyllido'n ddigonol, yn hygyrch i bawb, yn effeithlon ac yn atebol o ran democratiaeth. Dylid cadw gwasanaethau cyhoeddus o fewn y sector cyhoeddus, a dylid eu darparu gan weithlu sydd wedi'i gyflogi'n uniongyrchol gan y sector. Nid ydym o blaid rhoi'r cyfrifoldeb am redeg gwasanaethau cyhoeddus yn nwylo cwmnïau preifat na darparwyr cydweithredol y trydydd sector.

Lle mae gwasanaethau eisoes yn cael eu rhedeg gan sefydliadau allanol, rydym yn galw am broses gaffael briodol sy'n dangos bod staff yn derbyn Cyflog Byw a'u bod yn gweithio dan delerau ac amodau wedi'u cyd-drafod drwy undeb llafur cydnabyddedig.

Rydym yn gwybod bod llywodraeth Geidwadol y DU yn torri gwariant yn anystyriol oherwydd nad yw'n credu yn y sector cyhoeddus, ond rhaid i Lywodraeth Cymru weithio mor galed â phosib i amddiffyn ein gwasanaethau.

GWEITHLU WEDI'I DALU'N DEG, A'U TRIN YN DEG

Beth yw ased fwyaf ein sector cyhoeddus? Ei staff. Mae gwasanaethau cyhoeddus effeithiol yn mynnu gweithlu wedi'i hyfforddi'n dda, sydd ag ymrwymiad ac yn cael eu gwobrwyo'n deg am eu hymdrechion.

- Cyflog teg i bawb gydag isafswm o £8.25 yr awr beth bynnag fo'u hoedran (y ffigwr a gymeradwyir gan y Sefydliad Cyflog Byw, yn seiliedig ar gostau byw). Mae hyn cryn lawer uwch na'r Isafswm Cyflog Cenedlaethol o £6.70 yr awr a 'chyflog byw cenedlaethol' Canghellor y DU o £7.20 yr awr o Ebrill 2016 ymlaen). Mae dyletswydd ar Lywodraeth Cymru i godi pobl allan o dlodi.

Rhaid gwneud mwy i helpu menywod yn y gweithle gan gynnwys systemau tâl cyfartal, a bod ystyriaethau cydraddoldeb wedi'u hymgorffori ym mhob cytundeb caffaeliad cyhoeddus.

- Gwyliau di-dâl i deidiau a neiniau.
- Amser rhydd o'r gwaith ar adeg o brofedigaeth, ac ar adeg o argyfwng teuluol â chyflog.
- Cyflogwyr i hysbysebu pob swydd ar sail hyblyg.

Caiff gallu undebau llafur i hyrwyddo'r achosion blaengar hyn ei niweidio gan Fesur Undebau Llafur arfaethedig llywodraeth y DU. Byddai hyn yn niweidio perthynas ddiwydiannol dda sy'n bodoli eisoes ac ni ddylai'r fath beth fodoli yng Nghymru.

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi blaenoriaeth i amddiffyn a chefnogi staff sy'n gweithio ar draws y sector cyhoeddus, gan gynnwys ymrwymo i beidio diswyddo unrhyw un yn orfodol.

Yn y maes iechyd a gofal cymdeithasol, llywodraeth leol, addysg a'n sectorau eraill, rydym am gael gwasanaethau cyhoeddus sydd ymysg y gorau yn y byd; rheiny y gall Cymru fod yn falch ohonynt.

IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i adnewyddu ei hymrwymiad i wrthwynebu unrhyw ffurf o breifateiddio.

- Gweithredu Siarter Gofal Moesegol ar draws y GIG a'r sectorau gofal, sy'n gosod anghenion defnyddwyr gofal, urddas cleifion a buddsoddiad yn y gweithlu gofal uwchlaw ystyriaethau gwneud elw.
- Integreiddio iechyd a gofal cymdeithasol a rhoi terfyn ar y gweithlu dwy haen, gan wella amodau cyflogaeth y sector gofal cymdeithasol sydd, ar y cyfan, yn wael.
- Isafrif staffio diogel wedi'i ymestyn i bob grŵp staff ym mhob sefyllfa.
- Amddiffyniad digonol i'r rheiny sy'n chwythu'r chwiban yn y sector gofal a'r hyder y gweithredir ar eu pryderon.
- Y ddarpariaeth o'r un gefnogaeth broffesiynol i weithwyr gofal sydd ar gael i staff proffesiynol eraill, gan gynnwys cofrestru ffurfiol wedi'i dalu amdano gan Lywodraeth Cymru.
- Adolygiad brys o Gofrestr Risg Amddiffyn Plant er mwyn penderfynu ar y system fwyaf buddiol ar gyfer y plentyn a'r gweithiwr cymdeithasol.
- Gweithio gyda Llywodraeth Cymru i ddatblygu gwasanaethau saith-diwrnod lle mae angen clinigol ac i sicrhau bod hyn yn cael ei gyllido'n llawn, wedi'i staffio'n ddigonol a bod telerau ac amodau wedi'u hamddiffyn.
- Mwy o dargedau sy'n seiliedig ar ddeilliannau ar draws y gwasanaethau brys.
- Gweithredu i leihau costau asiantaethau drwy lenwi swyddi gwag, lleihau absenoldeb oherwydd salwch yn y tymor byr a mwy o ddefnydd o'r staff presennol ar well graddfeydd; gosod cap ar ffioedd asiantaethau.
- Statws cyfartal i wasanaethau iechyd meddwl â gwasanaethau iechyd a chymunedol eraill; gan gynnwys, er enghraifft, gwasanaethau gofal dementia wedi'u staffio a'u cyllido'n ddigonol, yn unol ag angen y boblogaeth.

LLYWODRAETH LEOL

Os yw gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru'n mynd i oroesi pum mlynedd arall o lywodraeth Geidwadol yn y DU, yna rhaid i Lywodraeth Cymru dderbyn cyllid digonol, a dylai barhau i alw am adolygiad o gyllido Cymru gan San Steffan.

Darpariaeth o wasanaethau gan y cyngor

- Y ffordd orau o ddarparu gwasanaethau yw gwneud hynny'n fewnol gan weithwyr sy'n cael eu talu'n briodol ac wedi'u hyfforddi'n dda.
- Rydym yn gwrthod yr egwyddor o gael gwaith wedi'i wneud gan fudiadau allanol. Golyga'r arferiad hwn gynnig cytundebau i'r darparwyr sy'n addo gwneud y gwaith am y pris rhataf, nid i'r sawl all ei wneud orau.
- Rydym yn gwrthod y ddarpariaeth o wasanaethau drwy sefydliad cydweithredol fel y dewis 'lleiaf sâl', pan fo hynny mewn gwirionedd yn golygu cam tuag at breifateiddio yn y pen draw.
- Mae pob ffurf o gynnig cytundebau allanol yn tanseilio rheolaeth ddemocrataidd ac atebolrwydd i'r gymuned leol.
- Lle caiff gwasanaethau eu caffael gan y sector cyhoeddus, rhaid gweithredu Rheolau Ymarfer ar Faterion y Gweithlu yng nghytundebau'r sector cyhoeddus er mwyn sicrhau amodau cyflogaeth cyson i'r holl staff. Wedyn rhaid monitro'r gwasanaethau hyn yn drylwyr, yn gadarn ac yn barhaus i sicrhau bod y Rheolau'n cael eu gweithredu'n gyson. Ynghyd â hyn, dylid cyflwyno rheolau caffaeliad cyhoeddus llym sy'n mynnu safonau cyflogaeth uchel, gan gynnwys cydnabyddiaeth o undebau llafur.

Ad-drefnu

Ni ddylid bwrw ymlaen ag ad-drefnu Llywodraeth Leol oni chaiff yr egwyddorion canlynol eu gwireddu:

- Tystiolaeth eglur o fudd ariannol ac o ran y ddarpariaeth o wasanaethau.
- Cydymffurfiaeth â ffiniau'r Bwrdd Iechyd er mwyn hwyluso integreiddio iechyd a gofal cymdeithasol.
- Costau ail-strwythuro'n cael eu cyllido'n ganolog.
- Rôl arolygu i'r Comisiwn Staff Gwasanaeth Cyhoeddus er mwyn sicrhau triniaeth deg ac nad yw staff ar eu colled mewn unrhyw ffordd.

Yn ogystal â hyn, gellid gwneud arbedion sylweddol yn sgil uno Cronfeydd Pensiwn yr wyth Llywodraeth Leol (noder - nid amod mo hwn, ond yn hytrach cyfle y dylid ei wireddu).

TAI GWEDDUS I BAWB

Cynyddu'r buddsoddiad mewn tai cymdeithasol, gan gynnwys rhaglen ar gyfer adeiladu tai cyngor, er mwyn adfywio ein cymunedau.

HEDDLU A CHYFIAWNDER YN EIN DWYLO EIN HUNAIN

Dylid datganoli rheolaeth dros ein heddluoedd a'n gwasanaethau Prawf i Lywodraeth Cymru. Yn arbennig, dylid cydnabod cyfraniad hanfodol Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu drwy gynnal ac amddiffyn y cyllid a neilltuir ar gyfer y gweithwyr sector cyhoeddus hyn.

CYMRU DOSTURIOL

Mae ymateb ofalgar i'r argyfwng ffoaduriaid yn golygu bydd mwy o ffoaduriaid yn ceisio lloches.

ADDYSG

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i adnewyddu ei hymrywiad i wrthwynebu academiâu ac ysgolion rhydd.

- Rheolaeth dros ysgolion gan awdurdodau lleol a system addysg ddi-dâl wedi'i chyllido drwy drethi cyffredinol a gwrthwynebiad i greu marchnad mewn Addysg Bellach (AB) ac Addysg Uwch (AU).
- Parhau â'r Cam Sylfaenol a Rhaglen Dechrau'n Deg ar gyfer plant 3-7 oed, sydd wedi bod o gymorth i deuluoedd mewn ardaloedd difreintiedig.
- Adolygiad o strwythur cenedlaethol Cymru ar gyfer staff ysgolion er mwyn sicrhau mwy o gysondeb o ran rolau a lefelau ledled Cymru yn ogystal â safonau proffesiynol uwch.
- Adolygu canllawiau ar gyfer sut caiff meddyginiaeth ei darparu a gofal personal ei weinyddir.
- Datblygu fframwaith cenedlaethol ar gyfer hyfforddiant, datblygiad gyrfa a chymwysterau ar gyfer holl aelodau staff ar draws AB ac AU.
- Datblygu polisi AB yng Nghymru sy'n cydnabod ac yn cynorthwyo ei rôl benodol o fewn y sector addysg, gan sicrhau ei chydraddoldeb ag ysgolion a sefydliadau AU.
- Nid oes lle i gymhelliant elw o fewn y sector addysg. Dylid cyflwyno prentisiaethau a dysgu yn y gweithle, wedi'u cyllido gydag arian cyhoeddus, gan AB, ac ailfuddsoddi arian fyddai fel arall yn cael ei gymryd allan o'r system ar ffurf elw.
- Monitro cydraddoldeb o ran proffil a graddfeydd cyflog staff AB er mwyn hyrwyddo amrywioldeb a chyfle i bawb.
- Cadw'r Lwfans Cynhaliadaeth Addysg.
- Rhaid i amddiffyn ac ymestyn mynediad i Addysg Bellach ac Uwch a'I brintio dosbarth gweithiol fod yn flaenoriaeth i unrhyw lywodraeth sydd am fynd i'r afael â thlodi a'r lefel isel o sgiliau sydd yng Nghymru.

- Mae astudiaeth ran amser neu hyblyg yn caniatáu i lawer o oedolion ddychwelyd i ddysgu, er eu bod yn aml yn wynebu diffyg cydweithrediad gan eu cyflogwr. Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu cymhelliannau er mwyn sicrhau bod astudiaeth ran amser a dysgu gydol oes ar gael i bawb, gan ymrwymo i gydraddoldeb gwirioneddol rhwng astudiaeth ran amser a llawn amser.
- Cyllido wedi'i sicrhau ar gyfer Cronfa Ddysgu Undebau Cymru.

GWEITHREDU AR NEWID HINSAWDD

Rhaid i Lywodraeth Cymru fabwysiadu ymagwedd radical sy'n cynnwys awdurdodau lleol a'r rôl allweddol maent yn ei chwarae mewn ailgylchu ac annog arbed ynni.

CYMRU GYSYLLTIEDIG

Mae gwella mynediad i Wi-Fi, yn arbennig mewn ardaloedd gwledig a difreintiedig, yn flaenoriaeth, a dylid darparu Wi-Fi a chymorth digidol mewn llyfrgelloedd a chanolfannau cymunedol.

Am fwy o fanylion o'n polisiau ar gyfer y sector, mae UNSAIN Cymru hefyd wedi cynhyrchu maniffestos bach ar gyfer Iechyd, Llywodraeth Leol ac Addysg. I gael gafael ar gopiau, neu gopiau pellach, o fanifesto cyffredinol UNSAIN, e-bostiwch ag a.gittins@unison.co.uk